

leges singulas determinare, legum inter se relationes mutuas indagare, legum plurimum per mutuas relationes complexum illustrare atque ad leges universalissimas reducere, easque exprimere per formulas simplicissimas. Atque hinc prona erit via ad causas rerum propinquiores pro singulis rerum ordinibus deducendas. Et ecce *scientia* possidebitur *aliqua particularis*. At non item *scientia metaphysica*. Haec enim et varias scientias inter se comparans, et unitatem in varietate humanarum cognitionum quaerens, altiores communes rerum causas inquirat, intimiorem naturam ipsarum causarum rimatur, atque ad primam usque causam omnium unam contemplandam assurgit. Quae ulterior inquisitio tam consona humanae naturae est, ut ipso rationis nostrae impulsu sponte ad eam feramur, atque vix ullus in scientiis vere peritus existat qui non illas quaestiones attingat; quinimo multi limites metaphysicae ingressi, facti sui ignari, et aliunde non sufficienter ad tales lucubrationes parati atque exulti per philosophiae studium, miros in errores mira per devia deveniunt.

3° *Divisio metaphysices* jam ex prima introductione generali ad philosophiam nota remanet. Etenim de omni ente consideratio quum sit, pars una necessario *circa notionem entis generatim sumpti, et circa omnia entia eatenus inspecta quatenus praecise entia sunt*, versari debet, quae vocatur *metaphysica generalis* seu ONTOLOGIA; partes aliae de singulis summis entium divisionibus tractant, suntque partes *metaphysicae specialis*.

II. **Ontologia** igitur, ex modo dictis, ens ut ens, sive aliis verbis: omnia entia prout entia sunt, considerat; quamobrem in quatuor capita dividetur tota haec tractatio.

Caput 1. De ente in communi, seu de notione transcendentali entis.

Caput 2. De entis proprietatibus transcendentalibus.

Caput 3. De entis summis generibus, seu categoriis.

Caput 4. De entis perfectione.

CAPUT I.

DE ENTE IN COMMUNI.

Quidquid est, quidquid esse potest, imo quidquid excogitari potest, est, aliquod ens, et si ab omni differentia quacumque inter illa omnia entia abstrahas, habes communem aliquam omnibus notam hanc, quod sint *entia*: habes conceptum entis in communi, de quo disputamus toto isto capite. Et quidem tres de eo sint quaestiones:

Quaestio 1. De ente, ut sic.

Quaestio 2. De ente, ut essentia.

Quaestio 3. De ente, ut existente.

QUAESTIO 1.

De ente, ut sic.

De hoc conceptu quaerendum est quid in sua abstractione repraesentet, seu quodnam sit objectum formale conceptui tam abstracto correspondens; deinde quum etiam entis oppositum, puta non ens, concipere nostra mens queat, etiam hujus conceptus objectum quale sit quaeremus; ac tandem, quoniam ex ipsa entis et non entis consideratione aliqua prima et universalissima judicia se menti offerunt, de his quoque disputandum erit. Sint proinde

Articulus 1. De conceptu entis.

Articulus 2. De ente rationis, seu non ente.

Articulus 3. De primis principiis ex idea entis.

ARTICULUS 1.

De conceptu entis.

Propositio 1.

Conceptus subjectivus proprius et adaequatus entis, ut sic, est unus.

Stat. quaest. 1) *Notio entis* definiri non potest, nam a) est notio maxime communis et generalissima, — b) est notio simplicissima, — c) nullam habet priorem et notioem per quam definiatur; — *aliis verbis*: quia habet omnium minimam comprehensionem et maximam extensionem.

2) Potest tamen et debet explicari ista entis notio; atque haec erit indagatio hujus et sequentium propositionum. — Dicimus igitur hic: *conceptus subjectivus* noster, i. e. ipse actus mentis nostrae cogitantis ens, nostra perceptio entis subjectiva;

proprius: quo non percipiuntur aliae notae praeter notam entis;

adaequatus: qui omnia entia complectitur, nullum excludit;

entis, ut sic: reduplicative, ut entis, nullo modo determinatus; i. e. cogitando quodcumque prout est ens, non prout est tale vel aliud ens;

est unus: i. e. praecisus ab aliis conceptibus subjectivis aliarum rerum et notarum.

3) *Scopus* est explicare conceptum *objectivum* entis, i. e. inquirere qualem notam nobis repraesentemus dum cogitamus ens; sed quia paulo difficilius, et multum pendens a subjectiva nostra conceptione, ab ista incipimus.

4) De hac et proxime sequentibus propositionibus cfr. *Suarez*, met. disp. 2. **Prob. 1°** Voces expriment immediate conceptus mentis seu ea quae subjective concepta sunt (ita ut ubi plura sunt subjective concepta, ibi plura sint verba); — *a.* vox entis non solum materialiter est una, sed et formaliter unam habet significationem ex primaeva impositione sua; *e.*

Prob. min. 1) Audito nomine entis experimur mentem nostram non distrahi in plura, nec in plures actus; sed colligi potius in unum (aliter ac v. c. audito nomine Tauri, Tartari, Galli...); *e.*

2) Si sensus vocis entis non est unus, erunt innumeri; *a.* hoc est absurdum; *e.*

ad maj. Si multiplicantur, hoc fiet secundum entitatum diversitatem in extensione entis comprehensarum; *a.* hae in infinitum possunt multiplicari, et secundum proprias notas distingui; *e.*

Prob. 2° Unum habemus conceptum subjectivum existentiae, ut sic; *a.* idem dicendum est de conceptu subjectivo entis ut sic; *e.*

ad maj. Teste experientia, quoties loquimur de existentia, ut sic, unum formamus conceptum simplicem abstractissimum.

ad min. Ens aut sumitur ut participium, et est idem ac: aliquid existens; — aut ut nomen, et est: aliquid aptum ad existendum; — *e.* conceptus subjectivus entis ut sic, tam simplex et unus est, quam conceptus existentiae ut sic.

Propositio 2.

Conceptui subjectivo entis respondet conceptus objectivus unus adaequatus et immediatus.

Notiones. 1) *Conceptus objectivus* est res illa quae proprie per conceptum subjectivum cognoscitur et repraesentatur; seu est ipsa nota objecti concepta.

Adaequatus: qui ad omnia entia extenditur, sicut conceptus subjectivus.

Immediatus: qui immediate in se repraesentatur, nam mediate repraesentantur res determinatae quae sunt.

Unus: qui expresse non dicit substantiam neque accidens, neque finitum neque infinitum, sed haec omnia per modum unius, quatenus inter se aliquomodo sunt similia, et conveniunt in essendo.

Prob. Conceptus subjectivus unus debet habere objectum aliquod adaequatum; *a.* hoc non est aggregatum e variis naturis secundum proprias earum rationes; *e.*

ad min. 1) Conceptus entis non exhibet res, seu naturas diversas, ut diversas; sed omnia quatenus sunt, non qualia sunt, i. e. praecise quatenus habent aliquam similitudinem in essendo.

2) Si ens non significaret notam objective unam, significaret immediate v. c. substantiam et accidens: aut copulative, aut disjunctive; — *a.* neutrum dici potest; *e.* — (idem de finito et infinito...)

ad min. Si copulative: sententia «*substantia est ens*» significaret «*substantia est substantia et accidens*» — quod absurdum.

Si disjunctive: eadem sententia significaret: «*substantia est substantia* (tautologice), aut est accidens (absurdum).»

Propositio 3.

Conceptus objectivus entis ut sic, est secundum rationem praecisus ab omnibus particularibus, seu membris dividendis ens.

Notiones. 1) *Praecisio* (seu abstractio) fieri potest a mente, etiamsi a parte rei nulla sit distinctio inter notam quae concipitur et notam quae non concipitur, v. c. si cogito *Deum*, — *Dei intellectum*, — *divini intellectus actum*... — Talis praecisio fit per modum concipiendi rem inadaequatam, imperfectam, confusam. — Hoc sensu dicimus conceptum entis objectivum esse ratione praecisum ab inferioribus.

2) *Dividentibus ens*, i. e. ab omnibus aliis notis quae sub nota entis ordinari possent tanquam ejus subdivisiones, fere sicut species ordinantur sub genere illudque dividunt.

Prob. 1° Conceptu subjectivo repraesentatur ens objective ita ut nullum inferius distinguat, sed omnia per modum unius quatenus conveniunt in essendo; *a.* haec est praecisio secundum rationem; *e.*

ad maj. 1) Conceptus entis objectivus rationi non apparet ut conceptus proprius substantiae, accidentis, infiniti, finiti, aut cujusvis determinati generis; nec ut aggregatum ex illis omnibus; *e.*

2) Si conceptus entis inferiora distingueret, sententiae: «*substantia est ens, accidens est ens*» aut essent tautologicae, aut falsae et absurdae; *a.* neutrum dici potest; *e.*

Prob. 2° Datur conceptus objectivus unus, v. c. substantiae, ratione praecisus ab omnibus inferioribus; *a.* hoc non nisi ob eorum convenientiam secundum quam concipi possunt praecise; *e.* a pari omnia entia...

Objic. 1° Ens est analogum; *e.* entia non conveniunt sicut substantiae conveniunt univoce in nota substantiae. — *R. c. ant.* (cfr. infra) — *d. cons.* non conveniunt in modo essendi, *c.* in essendo praecise, *n.*

Objic. 2° Ratio entis intime essentialiter inest omnibus; *e.* non potest praescindi. — *R. c. ant.* (cfr. infra) — *d. cons.* re, *c.* ratione, *n.*

Coroll. 1^m In hoc conceptu objetivo entis, sic praeciso, non includuntur actu modi intrinseci substantiae, accidentis, etc. *nam*: aut includerentur ut constituentes hunc conceptum, i. e. in ejus comprehensione, aut ut dividentes, i. e. in ejus extensione; — *a.* non primum (nam impossibile est unum, ut unum, constitui modis oppositis), nec secundum (nam ille conceptus objectivus esset actu divisus, non unus); *e.*

Coroll. 2^m Vox *entis* non significat immediate substantiam vel accidens, vel alia genera secundum proprias rationes; sed conceptum objectivum entis ut sic, et ratione illius, genera in quibus reipsa existit; *nam*: vox est signum manifestativum conceptus subjectivi, et suppositivum conceptus objectivi.

Coroll. 3^m *Ens* potest usurpari in syllogismo ut medius terminus, *nam*: exprimit conceptum unum, estque terminus formaliter unus, dummodo sumatur ut sic, nec ludatur in ejus differentiis inferioribus.

Coroll. 4^m *Ens* non dicit solum conceptum unum et praecisum, prout absolute et abstracte consideratur, sed et prout comparatur ad inferiora ut de eis praedicetur, vel existens in eis consideratur; *nam* : post quamcumque notitiam abstractivam conceptus communis a particularibus, potest intellectus facere comparativam notitiam hujus conceptus praecisi cum inferioribus magis concretis.

Propositio 4.

Conceptus entis objectivus, prout in re ipsa existit, non est ex natura rei distinctus ac praecisus ab inferioribus in quibus existit.

Notiones. A parte rei, i. e. independenter a consideratione mentis, potest haberi distinctio ut inter rem et rem, ita ut utraque ab altera separata possit existere, — vel ut inter rem et modum, ita ut separatim possit unum sine altero existere, sed non alterum sine primo.

Stat. quaest. 1) *Inferiora entis* hic non solum intelliguntur res variae prout physice et concrete existunt, sed etiam et maxime : *conceptus objectivi formales* rerum variarum, etiamsi aliunde abstracti et valde simplices sint conceptus, i. e. *objecta formalia* conceptuum, etiam si valde abstracta concipiuntur objecta. In tota hac propositione igitur debet *realitas* et *existentia* intelligi pro realitate concepta, et *existentia* concepta, non pro realitate vel *existentia* physica.

2) Scotistae dicunt inter ens et inferiora sua, v. c. substantiam, esse a parte rei veram distinctionem, ita ut substantia sit compositum ex ente et modo substantiae (substantialitate).

3) Posset quidem excogitari duplex modus negandi nostram propositionem : a) *ens* et v. c. *substantiam* ita ex natura rei distingui, ut sint sibi contradistincta, et sit ens non substantia, et substantia non ens; sed ita substantia esset nihil, et jam non esset substantia. Sed hoc nemo dixit, neque refutandum vel disputandum est;

b) *ens* et v. c. *substantiam* distingui realiter ut partem et totum (vel inclusum et includens); et sic substantia resolvi posset in duos conceptus : *entis* et *substantialitatis*, seu determinationis substantialis; et isti realiter distincti componerentur in substantiam. Hoc solum videntur adversarii affirmare.

4) Probandum ergo nobis manet, conceptum *entis* objectivum, et conceptum *determinationis substantialis* objectivum, non esse duo realiter distincta, sed realiter identica.

Prob. Non sunt realiter distincti duo conceptus objectivi quorum 1) unus alterum includit essentialiter, et 2) in eo vicissim essentialiter includitur; *a.* ita se habent conceptus objectivi entis et determinationis ejus; *e.*

Prob. min. 1 part. (*ens essentialiter includit determinationem*). Iste conceptus objectivus entis, nisi intrinsece includit determinationem, ipse est indeterminatissimum, communissimum ens; *a.* ita conceptus substantiae erit essentialiter compositus ex essentiali indeterminatione *quoad ipsam suam essentiam*

(suum esse), et determinatione aliqua *praeter suam essentiam* (suum esse) addita et distincta; — quod est absurdum; *e.*

Prob. min. 2 part. (*determinatio essentialiter includit ens*). Iste conceptus objectivus distinctus determinationis, nisi intrinsece includit ens, ipse est nihil, et nihil addit supra ens, et nequit facere distinctionem realem inter ens et substantiam, nec constituere substantiam; *e.*

Objic. 1° Ens et substantia distinguuntur non ut pars et pars; nec ut pars et totum; sed ut conceptus simplex communis, et conceptus simplex particularis; ita ut communis in particulari includatur, sed non contra; — sicut fit in omnibus universalibus (genere et specie). — *R. tr. ant. 1 part. et retorq.* : si conceptus inferior particularis est simplex, jam non solubilis est in partes distinctas; *e.* nulla distinctio realis inter partes, vel inter totum et partes. — *ad 2^m part.* : ita fit in universalibus, *n.* (cfr. infra).

Objic. 2° Ratio entis eadem est in re, quae mente concipitur; *a.* in mente concepta non includit modum substantiae vel accidentis... — *ad maj.* Non dicitur esse in re ens eo modo quo concipitur abstracto, sed esse in re id ens quod concipitur. — *R. d. maj.* est eadem realiter, *c.*; ratione, *n.* (est realiter includens, ratione non includens, sed praecisa...) — *d. min.* non includit, i. e. positive excludit praecisione abstractiva, *n.*; i. e. non ut inclusum percipit (praecisione confusiva), *c.*

Objic. 3° Quae sunt in re separabilia, sunt in re aliquomodo distincta; *a.* nota entis est in re separabilis a nota substantiae (in accidente), et a nota accidentis (in substantia); *e.* — *R. c. maj.* — *d. min.* nota entis in substantia est separabilis a nota substantiae, et in accidente a nota accidentis, *n.*; secus, *c.*

Instant. Ex concessis potest nota entis alicubi separari a nota substantiae, et alicubi a nota accidentis; *a.* hoc sufficit ut sit distincta in re. — *R. d. maj.* nota entis ratione praecisa, *tr.*; nota entis realiter existens alicubi, potest separari et eadem existere alibi, *n.*

Objic. 4° Substantia a parte rei non ex eo est substantia ex quo est ens; *e.* est aliqua distinctio ex parte rei. — *prob. ant.* Substantia ex eodem est ens, ex quo accidens est ens (nam in ratione entis unum sunt). — *R. n. antec.* — *ad prob.* : *d. assert.* ex eodem ratione praeciso, *c.*; realiter, *n.* — *d. rat. addit.* : sunt unum praecisione mentis, *c.*; re, *n.*

Objic. 5° Impossibile est ut eadem res secundum idem conveniat cum alia, et ab ea differat; *a.* substantia, a parte rei, ante omnem intellectum, convenit cum accidente in nota entis, et differt ab eo in nota substantiae; *e.* nota entis et nota substantiae non est idem a parte rei. — *R. d. maj.* conveniat in uno ordine, et in eodem ordine differat, *e.*; et in alio ordine differat, *n.* — *d. min.* convenit ratione et differt re, *c.*; convenit re sicut differt re, *n.*

Objic. 6° Si in substantia nota entis et nota substantiae esset idem, quidquid est de essentia entis esset de essentia substantiae, et contra; — et jam accidens esset substantia (nam est ens), et simul non substantia (nam est accidens). — *R. d. 1^m part.* si esset idem re, esset de essentia entis realiter, *c.*; de essentia entis ratione praecisi, *n.* — *d. pariter 2^m part.*

Propositio 5.

Contractio entis ad sua inferiora non fit per modum compositionis, sed solum per modum expressioris conceptionis alicujus entis contenti sub ente.

Stat. quaest. 1) Communis nota entis nunquam in re potest reperiri sola, sed semper conjungitur particulari cuiusmodi notae, per quam propterea dicitur contrahi seu determinari ad tale ens. — Quaeritur quomodo fiat illa contractio entis communis ad certam notam entis determinati.

2) Ob hujus quaestionis difficultatem, propositiones praecedentes negabant adversarii varii, nempe : a) *Cajetanus* negat dari contractionem ullam, cum non sit conceptus entis unus ullo modo (prop. 1, 2). — b) *Scotus* dicit dari compositionem metaphysicam inter notam entis et modos ab ente distinctos a parte rei (prop. 4) — c) *Alii* dicunt dari compositionem metaphysicam, sed inadaequatam, inter ens et modos inadaequate distinctos ab ente, i. e. ita ut in ente non ipsi includantur, sed illud ipsi includant (prop. 4).

3) Compositio correspondet distinctioni, et est a) *physica*, si partes componentes sunt realiter distinctae, v. c. corpus et anima; — b) *metaphysica*, si partes non realiter, sed ratione cum fundamento in re, sunt distinctae, v. c. animalitas et rationalitas.

4) Dicimus igitur dari contractionem (prop. 1, 2); at non per compositionem, sive physicam, sive metaphysicam (prop. 4); — sed ratione (prop. 3), quae magis explicite et distincte percipiat de aliquo inferiore, id quod confuse jam habetur in notione entis (prop. 4); ita ut uterque conceptus, tam *entis*, quam v. c. *substantiae*, sit simplex et irresolubiliter in duos conceptus, solumque differant quia unus est magis determinatus, seu clarior, expressior quam alter.

Prop. 1° Conceptus objectivus entis est unus, ratione praecisus ab inferioribus, re autem non praecisus, sed intime in inferioribus inclusus et ea vicissim includens; — a. unicus modus ut in iis non habeatur contradictio, sed concilientur inter se, est ut ens determinetur ad inferiora per expressiorem conceptionem...; e.

Ad min. 1) Si est *unus*, nequit ad inferiora determinari, nisi aliqua contractione;

2) Si est *ratione praecisus*, jam non dicit expresse inferiora; e. ut illa expresse dicat, videtur aliquid addendum esse;

3) Sed si est *re non praecisus*, jam omnia quae addi possent, includit, et in iis includitur, ergo videtur nihil posse addi;

4) Quinimo, etiam si fingatur *compositio inadaequata*, modus additus includit ens, aut determinatum, aut indeterminatum; — a. *si primum*: jam vel nihil manet addendum, et nulla erit compositio, vel abitur in infinitum; — *si secundum*: componitur ut existens a parte rei aliquid universalissimum!

Prob. 2° Praecisio rationis generatim non aliter fieri potest, nisi aut exclusionem et separationem unius notae dum concipitur altera (= praecisio abstractiva); — aut conceptionem confusam totius indeterminate (= praecisio con-

fusiva); — a. praecisio entis non potuit fieri exclusionem et separationem, sed solum perceptionem confusam; — e. non potest determinari per recompositionem, sed solum per conceptionem expressiorem...

Schol. In propositione agitur magis de conceptu objectivo entis; — si quis quaerat de ipso conceptu subjectivo entis: — R. etiam tum idem esse dicendum, nam: conceptus subjectivus v. c. substantiae, et conceptus subjectivus entis, in hoc solum differunt quod per unum magis expresse concipitur res prout est in se, et per alterum confuse solum et praecise secundum aliquam convenientiam cum aliis rebus; a. ad hoc totum non requiritur conceptuum compositio, sed sufficit idem conceptus unus rei, magis et minus confusus vel praecisus; e.

Coroll. Ens infinitum et ens finitum, substantia et accidens, spiritus et corpus, etc. etiam intrinsece in ipsa ratione entis essentialiter differunt, nam: modis differunt sibi essentialibus et inter se oppositis; a. isti modi a parte rei non distinguuntur ab ipso ente quod illis inest; e.

ad min. Ens quatenus inest infinito et finito, substantiae et accidenti, spiritui et materiae..., non est a parte rei praecisum a modis contrahentibus, sed sufficit expressior ejus conceptio, ut jam inesse inveniatur; e.

Propositio 6.

Notio entis quatenus tribuitur infinito et finito, substantiae et accidenti, non est aequivoca, neque univoca, sed analogae analogiae attributionis intrinsecae.

Stat. quaest. 1) Haec thesis corollarium praecedentium dici potest, sed erat earum scopus, nam magni est momenti, quia ex ea male intellecta sequitur ontologismus et pantheismus.

2) Prima pars contra Aureolum, dicentem: ens *casu* tribui Deo et creaturae. — Secunda pars contra Scotum dicentem: ens *univoce* tribui. — Tertia pars cum S. Thoma et fere omnibus non pantheistis: *analogice*. — Quarta pars ad mentem S. Thomae, evolutio analogiae: *attributionis intrinsecae*.

Prob. 1^a pars (*non casu*). Aequivoca casu sunt ea quae eodem nomine vocantur, sed casu solum, et sub ratione plane diversa; a. non casu, sed propter aliquam convenientiam, similitudinem in essendo, omnia inferiora vocantur entia; e.

Prob. 2^a pars (*non univoca*). Univocum est id quod pluribus convenit sub eadem ratione, et determinatur ad inferiora per differentias sibi extrinsecas; a. ens inferioribus suis convenit non sub ratione omnino eadem sed contrahentes differentias sibi intrinsece identicas habet a parte rei; e.

Prob. 3^a pars (*sed analogae*). Analogum est id quod unum pluribus convenit, sed sub ratione partim diversa; a. ens...; e.

Prob. 4^a pars (*attrib. intrins.*) 1) Analogia *proportionis* est ubi unum pluribus diverse tribuitur non ex natura rei, sed ex sola consideratione mentis, v. c. *risus* de homine et prato; — *regnum* de homine et leone;

2) *attributionis extrinsecae* est ubi tribuitur ex natura rei proprie uni, et aliis per relationem ad id unum, v. c. *sanitas* animali proprie, *medicinae*, *cibo*, quia dant eam, *colori*, quia prodit;

3) *attributionis intrinsecae* est ubi unum tribuitur pluribus diverse, sed proprie et intrinsece singulis;

atqui ens tribuitur diverse inferioribus suis non ex mera consideratione mentis, neque ex sola extrinseca relatione ad unum analogum princeps, sed ob propriam intrinsecam uniuscujusque inferioris essentiam; *e.*

Coroll. 1^m Ergo ens non est generica, sed transcendentalis, i. e. non univoce in pluribus, sed analogice, essentialiter tamen et intrinsece in omnibus.

Coroll. 2^m Ens finitum concipi potest et definiri inadaequate ut ens, non concepto prius ente infinito, nam est analogia attributionis intrinsecae; unde ens infinitum est quidem prius in ordine existentiae, sed posterius finito in ordine cognitionis nostrae.

Coroll. 3^m Ens infinitum (Deus) non est sub aliquo genere cum entibus finitis, sed ipse solus efformat genus quod omnino complet et comprehendit in sua infinitate.

Coroll. 4^m Si quaeratur, inter omnia entia, quidnam sit analogum princeps et cur. — R. a) *Praenotandum*: analogum princeps datur vel *logicum* vel *ontologicum*; logicum illud est cui perfecte convenit nostra idea, nec plus nec minus exprimens quam quod a parte rei habetur; et ita analogum princeps nobis est *ens creatum sensibile*, nam ex hujus contemplatione idea entis in nobis oritur; — sed *ontologicum* illud est quod a parte rei reperitur, sive a nobis adaequate cognoscatur, sive non; — et ita jam R. b): *Deus*, nam solus est per essentiam suam ens in vi nominis simul et in vi participii (i. e. est aliquid, et existit); — cetera omnia sunt per essentiam suam entia in vi nominis tantum (i. e. sunt aliquid quod possit existere), imo et hoc sunt solum in quantum participant essentiam a Deo (i. e. in quantum sunt per essentiam similia Deo); — in vi participii autem non sunt entia nisi vel in potentia (i. e. in quantum possunt accipere existentiam), vel in actu recepto (i. e. in quantum existentiam accipiunt ab alio), — ergo *nomen proprium* Dei est: ENS, = ὁ ὄν, = יהוה — R. c): Specialius respiciendo genera entium sibi opposita, alia habent ordinem relationis intrinsecae, v. c. substantia est per se, accidens est in substantia, et sic analogum princeps horum est substantia; — alia habent ordinem non relationis intrinsecae, sed inaequalitatis, v. c. spiritus et corpus concipiuntur sine ordine relationis mutuae, sed sunt inaequaliter entia, et neutrum potest dici princeps alterius.

ARTICULUS 2.

De ente rationis.

Propositio 7.

Praeter ens reale, est quoque ens rationis. quod est analogum enti reali. analogiae proportionis.

Stat. quaest. 1) *Ens rationis*, seu *non ens*, est id quod a ratione cogitatur ut ens, cum tamen in se entitatem non habeat, v. c. tenebrae, caecitas.

2) Vocari potest *ens rationis*: a) id quod a ratione producitur, v. c. actus cognoscendi; — b) id quod rationi inhaeret, v. c. scientia, certitudo. — c) id quod non existit nisi ut terminus seu objectum cognoscentis rationis, v. c. bos alatus, homo forsitan nunquam nasciturus; — d) id quod nullam realem entitatem habet, nec habere potest, sed solum cogitatur mente ad modum entis, v. c. caecitas, triangulus quadratus.

3) Sed tria priora minus stricto sensu dicuntur *entia rationis*, habent enim notas positivas, reales saltem aliquomodo. — Agimus hic de ente rationis quarto sensu, stricto.

4) Quaestio est non de entis rationis existentia reali, quod esset contradictorium; sed de ejus esse objetivo in mente.

Prob. 1^a pars (*est ens rationis*). Teste experientia multa cogitamus quae objectivam entitatem positivam nullam habent, v. c. chimaeras, negationes, et illa cogitamus ad modum entium; seu «intellectus nititur apprehendere quod non est, et ideo fingit illud aliquomodo ut ens (S. Thom.);» *a.* hoc est ens rationis; *e.*

Prob. 2^a pars (*est analogum*). Inter ens reale et ens rationis est aliquid commune (utrumque concipitur ab intellectu), sed diversa ratione (ens reale est aliquid a parte rei, ens rationis non); *e.*

Prob. 3^a pars (*proportionis*). Tota haec analogia est non a parte rei (nam res non est) sed a parte mentis quae cogitat ens rationis quasi esset ens reale; *e.*

Coroll. 1^m Ens rationis non est falsitas, nam ratio non percipit id quod in re non est, vel modum rei qui in ea non est, sed percipit rem modo quo res non est; *a.* talis perceptio est impropria quidem, sed non falsa.

Coroll. 2^m Etiam ipsum nihilum potest mens concipere, tum positivum (i. e. negationem existentiae), tum negativum (i. e. negationem realitatis possibili); nam: nihil est non ens, seu ens rationis, v. c. *homo post saeculum nasciturus* est nihil positivum; *circulus quadratus* est nihil negativum.

Coroll. 3^m Ratio cur ens rationis fiat in intellectu est: a) ipsa hujus entis imperfectio tanta ut per se non possit apprehendi, sed solum per aliud reale; — b) saepe etiam nostri intellectus imperfectio tanta, ut ens aliquod reale apprehendere non valeamus conceptu adaequato, sed supplere debeamus per entia rationis v. c. per distinctiones, negationes, relationes.